

УДК 338.78

М.В.КУРКІН, канд. екон. наук, канд. юрид. наук
Харківський державний економічний університет

ВЗАЄМОДІЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В ТРАНЗИТИВНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Виділено основні чинники, що впливають на формування умов економічного зростання національної економіки. Зазначено, що серед чинників позитивного впливу особливе місце належить налагодженню відтворення як на рівні суспільства, так і на рівні окремих суб'єктів підприємницької діяльності.

Більшість аналітичних матеріалів щодо особливостей розвитку країн з транзитивною економікою містить прогнози їх економічного зростання. На фоні прогнозованого тими ж матеріалами спаду темпів розвитку країн з розвинутою економікою це повинно полегшити процеси інтеграції перехідних економік у світовий економічний простір.

Обсяг інвестицій у ряді постсоціалістичних країн, наприклад, у Словенії, Угорщині, Польщі, які і є основою забезпечення економічного зростання, істотно перевищує рівень збільшення валового внутрішнього продукту. З одного боку, це стабілізує макроекономічні процеси, розширює економічну основу збереження стійких темпів такого зростання протягом певного періоду. З другого боку, високий рівень капіталоемності приросту ВВП потребує розробки та реалізації збалансованої економічної політики, глибокого і детального аналізу напрямків, визначення економічної доцільності та очікуваної ефективності інвестицій. Передумовами, що забезпечують доцільність капіталовкладень, є: здійснення ринкової реструктуризації на всіх рівнях національної економіки, тобто переорієнтація усіх сфер, галузей, підприємств на платоспроможний попит, наявний або той, що формується; урахування необхідності гармонізації екстенсивних та інтенсивних чинників при формуванні ресурсного фундаменту економічного зростання; забезпечення державної підтримки процесів розробки та виробництва інноваційних продуктів; постійне розширення соціальних функцій держави, збільшення їх фінансування.

Одночасно досвід тих постсоціалістичних країн, яким в цілому не бракує інвестиційних коштів, підтверджує, що основою ринкової розбудови економіки України може бути тільки відродження інвестиційного процесу.

Наслідком підвищення темпів прогнозованого економічного зростання, на відміну від прогнозів щодо розвинутих країн, для транзитивних економік повинно стати розширення міждержавних економічних відносин, міжнародних зв'язків між різними суб'єктами господарю-

вання за різними напрямками господарської діяльності. Звичайно повинні насамперед активізуватися торговельні зв'язки – збільшиться попит на продукцію українських виробників. Одночасно поживавлення попиту продемонструє її конкурентоспроможність як за вартісними, так і за якісними показниками. Однак сьогодні можна стверджувати, що розраховувати на перехід до істотного розширення експорту готової продукції не можна. Покращення структури зовнішньоторговельного обороту можна досягти шляхом скорочення імпорту, заміни імпортованих продуктів вітчизняними субститутами. Здійснення політики імпортозаміщення, проведеної на прикладі і досвіді Російської Федерації, може стати основою збільшення обсягів виробництва, стабілізації та поліпшення структури балансу зовнішньої торгівлі.

Стабілізація курсу гривні відносно долара США та євро діятиме в тому ж руслі, зокрема сприятиме переміщенню попиту на користь вітчизняної продукції на внутрішньому ринку, скороченню імпорту, формуватиме базу розвитку експортоорієнтованих підприємств, що, в свою чергу, підвищить якість зовнішньоекономічних відносин, рівноправне входження України в глобалізаційні процеси. Державна підтримка таких підприємств повинна мати виявлятися у певних пільгах, а саме у наданні можливостей одержання пільгового кредитування, податкових кредитів, застосуванні політики прискореної амортизації, зменшенні експортного мита тощо.

Різноспрямований вплив на умови економічного зростання макrorівня спричинятимуть коливання цін на енергоносії та сировинні ресурси на світовому ринку. Зрозуміло, що труднощі із залученням тих ресурсів, які не мають вітчизняних аналогів або не можуть бути придбані на альтернативних ринках, не сприятимуть економічному розвитку. Збільшення ж цін на ті види сировини і продуктів, які пропонує вітчизняна економіка на світовому ринку, позитивно впливатиме на економічну ситуацію.

Низка чинників, що спричиняють різноспрямований вплив на умови економічного розвитку, діє на рівні національного економічного простору. Невідповідність між станом і кон'юнктурою ринку державних цінних паперів і динамікою обсягів та умов надання довгострокових позик на розвиток виробничої сфери, як і раніше, утруднює нормалізацію руху фінансових ресурсів, що негативно впливає на стабільність функціонування банківської системи в цілому і знижує ліквідність окремих банків. Проте як з метою підвищення економічного потенціалу розвитку вітчизняної економіки, так і для підвищення рівня гарантій та зниження ризику довгострокового інвестування значна

його частка повинна спрямовуватися на підприємства-виробники високоліквідної продукції.

Разом з тим підвищення стійкості економічних і соціальних процесів, реальне зниження та стабілізація податків, які мають своїм наслідком збільшення ресурсів банківської системи на основі зростання депозитів підприємств і населення, сприятимуть переорієнтації кредитного процесу в бік виробників товарів і послуг.

У руслі зростання національного економічного потенціалу будуть діяти і мотиваційні механізми раціонального господарювання, які в недалекому майбутньому слід очікувати внаслідок завершення певних етапів приватизаційних процесів, відсутність негайних результатів яких, очевидно, пояснювалась проведенням ринкової реструктуризації приватизованих підприємств, їх адаптації до ринкових умов, налагодження вертикальних та горизонтальних зв'язків тощо.

На підвищення ефективності використання наявного виробничого й людського потенціалу, поліпшення інвестиційного клімату спрямоване зміцнення позицій корпоративного сектора, насамперед за рахунок створення промислово-фінансових груп, транснаціональних компаній, в яких на основі об'єднання промислових і банківських капіталів формуються природні мотивації інвестування розвитку та науково-технологічного оновлення виробництва, організації великих та наукоємних виробництв, відновлюються міждержавні виробничі зв'язки, здійснюється інтеграція економіки України в світогосподарські процеси глобалізації.

У межах національного господарського комплексу важливим є гармонійне співіснування великих підприємств з суб'єктами господарювання в малому й середньому бізнесі. Сприятливий для малих і середніх підприємств бізнес-простір не тільки забезпечує наповнення невідгінних для великих підприємств ринкових ніш, надає робочі місця, але й стимулює ринкове за суттю джерело поповнення капітальних ресурсів.

Разом з тим становлення корпоративного сектора не можна сприймати зовсім оптимістично, оскільки цей процес супроводжується формуванням різного роду монополістичних ринкових структур, які віддають перевагу забезпеченню джерел розвитку за рахунок зростання цін, а не виділення або збільшення частки прибутку, призначеної для цих цілей. У зв'язку з цим реальна ефективність процесів, що супроводжують зміцнення корпоративного сектора, для подальшої розбудови ринкової економіки соціально орієнтованого типу залежить від дієвості механізмів державного регулювання діяльності монополій.

Для комплексного розуміння стану справ в інвестиційному середовищі необхідним є виділення одного з основних чинників, які гальмують економічний розвиток, – подальше виконання боргових зобов'язань перед зовнішніми кредиторами в особі іноземних держав та різних міжнародних фінансових організацій, що не супроводжується еквівалентними надходженнями вільно конвертованої валюти в країну. Це означає необхідність налагодження економічних і соціальних процесів, нормалізації відтворення на рівні суспільства та суб'єктів підприємництва виплат по боргових зобов'язаннях за рахунок ВВП, що є істотним чинником, який стримує економічне зростання.

Отримано 01.11.2002

УДК 658.8.012.12

О.В.ФАРТУШНЯК, канд. экон. наук

Харьковский государственный экономический университет

АПРОБАЦИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ КОНЬЮНКТУРЫ РЫНКА

Рассматриваются практические аспекты маркетинговых исследований конъюнктуры рынка конкретного вида товара (дизельных двигателей). Разработаны рекомендации и сделаны выводы для исследованных предприятий. Предложена матрица выбора адекватного вида маркетинга.

Маркетинговые исследования конъюнктуры товарного рынка предусматривают выбор объекта исследования и субъекта, который в нем нуждается или в состоянии его выполнить.

Основой промышленности Харьковского региона является машиностроение и металлообработка, которые составляют 36% промышленного производства, а их доля в общем объеме производства в Украине равна 60%. Министерством промышленной политики Украины определен государственный приоритет в дизелестроении с центром в Харькове. Его потенциал – 60-70 тыс. тракторов и 250 тыс. дизельных двигателей в год, электродвигателей – 1,5 млн. шт. в год [1]. В связи с этим объектом маркетинговых исследования был выбран рынок дизельных двигателей Харьковского региона. Для более точных и достоверных расчетов проведено исследование только для одного сегмента рынка дизельных двигателей – дизельных двигателей для сельскохозяйственных машин и его подсегмента – двигателей для малогабаритной мини-техники.

Исследование было ограничено двумя предприятиями: ГП «Завод им. В.О.Мальшева», АО «Харьковский завод тракторных двигателей».